

Сонуннар

Саха сиритэр интэриэс улаатар Егор Борисов "РИА-новости" агентствотун пресс-конференция биэрдэ

Сылын ахсын Егор Борисов федеральной СМИ-лэргэ пресс-конференция биэрсүчү. Ол үгэстэн кини быһыл эмэ туораабыта, бэс ыйын 16 күнүгэр "РИА-новости" мультимедийнай площадкалар суруналыыстары кытары көрүстэ.

23 Федеральной СМИ бэрэстэбиитэл 1,5 чаас устата үтүс ыйытыгы биэрдэ. Олорго барыларын Егор Борисов субъектар баһылыктарын ортолорунан рейтинг лапта үрдүгэ эмэ интэриэс тараага сарбага суох Уопсайынан да, корреспонденттар хаһаантыгар да олус интэриэһинэ ыйытыктары биэрдилэр, эрдэттэн бэлэм-испиктэстэ уонна Саха сирин туһунан иккөн-тонон билэллэрэ, ырыаллара көстөр.

Быһылгытара интэриэс федеральной СМИ өтүтүтүн интэриэс өссө улаатыта чыччы Саха сиритэр Ил Дархан быһаара туһаанабыта эмэ оруулаага буолуо Итинэн Борисов субъектар баһылыктарын ортолорунан рейтинг лапта үрдүгэ эмэ интэриэс тараага сарбага суох Уопсайынан да, корреспонденттар хаһаантыгар да олус интэриэһинэ ыйытыктары биэрдилэр, эрдэттэн бэлэм-испиктэстэ уонна Саха сирин туһунан иккөн-тонон билэллэрэ, ырыаллара көстөр.

Көрсүһүү сайламалыгыгар Егор Борисов республика социальнай-экономическай сайдыытын турутуун көрсөтөтэ. Пресса бэрэстэбиитэллэрэ, биллэр турар, "Сибирь күнүс", "Томскордой" сүдүх металллар сирин туһага таһаарыы курдук баһылыктар олукко киириилэрин уруугаан ыйытыктар. "Редкие земли" сурунаал эксперт Саха сирин, чуоллаан ариетическай территория сирин баһыан үөрөтүтүгэ, чыччылбоот Сибирь научнай, промышленнай территория кытылар, көнүгөр күүстэрин туһунаа биллэр биэр дуо дигэн ыйытыгы. Егор Борисов өссө интэриэс тараага сарбага суох Уопсайынан да, корреспонденттар хаһаантыгар да олус интэриэһинэ ыйытыктары биэрдилэр, эрдэттэн бэлэм-испиктэстэ уонна Саха сирин туһунан иккөн-тонон билэллэрэ, ырыаллара көстөр.

Онон интэриэс экспедиция өрөстүүбүлүкэ сайдар кэскилэн кэллэхтэ чыччылбоот, XXI үйэ устата бигэ акылаат уурулар кыахтаныа.

Саха сирин промышленноһун, экономикатын кыагар суруналыыстар байланыс санааларын эмэ үлэниитилэр. Кинилэри Депутатскай хорроолдуу, Ыйыттылар суруматтан, Кулар көмүһүн дьылталара долгуталлар. "Эко-град" сурунаал репортера хоту сир уйан айыытыгы алдытар ыраахан транспорт оһуоттар атын көрүтүлэри кылырдык, дирижбаллары туһунаахха уонна олору көтүтүүтэ Чайыттыга хостотуохтаах гелиин туһунаахха дигэн этии кылларда.

Кэксэ ыйытыгы "АЛРОСА" компания салалтыгар сыһыаннаах борилинэ Егор Борисов аһаас компаниятын кураторунан аһаамыт Трутнев кытта стратегияны көрүүлөрө төһө араастаһарын уонна компания ким салгыы президент буолуон сөбүн ыйыттылар. Егор Борисов 2009 сыллаагы Аан дойду кризисин кэнииттэн Федор Андреев компания менеджментин үрдүк таһаанга таһаарытын, көрдөрүүтүн туһунаахха, ону фондотвай ырыаахха IPO барыта туһунаахха, онон топ-менеджмент оһуунан хаалара ордутун, кадр бөлүгүлүгэр өрөстүүбүлүкэ салалтата байланыс көрүүтүн туһунаах, уларытыыга интэриэс суорун кытыларда.

Билигин Россия ардагытты дойдунан санация түһэр көмүһүн өрөстүүбүлүкэ инвесторлар кытылар ачыаа суора дуо дигэн ыйытыгы Егор Борисов өссө инвесторлар кытылар улар Саха сире балайда уопуттубутун, онон салгыы үлэһиттэргэ көнү өтүтүтүн интэриэс баарын эттэ. Ити бөлүгүлүгү чыччылбоот, студия кылыт Канада бизнесмен, "Silver Bear Resources" ("Северный медведь") компания толороочу дирижтэри Льюис Рэндольф ардагытты түһэр санациялар улахан потенциалга эрэ сыһыаннаах, онон бизнес бэрэстэбиитэллэрэ өрөстүүбүлүкэ.

торун, инвестор быһааччы дьылланын дьарыктаналларын, оһуоха Владимир Путин Петербурдаагы форумга инвестордары Россияга үлэһиттэргэ ыйыттылар эттэ. Канада бизнесмен Саха сиритэр үрүг көмүс хостотууну баһыттыа уһууу үлэһитин, өрөстүүбүлүкэ салалтата, Егор Борисов холбоһуктаах үлэ бары уһуууларын тарааһа, олорун, өйүүлүлэрин, Саха сирин дьон-сэргэтэ үтүө майгылааһын, ураты үлэһиттэрин, баай кулутуурааһын интэриэс тарааһа.

Манан сэрэ суруналыыстар тийи суол, Оһуоха муостата туһулуутун, энергетиктэр күн күһүн туһунаах сайдыытын, дьылл уонна орто бизнеске инновационнай технологияларын кытыларын, туһуу комплексын туһунаах ыйыттылар. Билигин телекоммуникация Максим Шенченко Евразия оһуууун алтыһытын, инвесторлар туһунаах интэриэһинэ Егор Борисов бу бөлүгүлүкэ борт оһуууун эппиэттэттэ. Итинэн Саха сире Евразия туһунаах алтыһыта кулутура көмүтүнэн ордук кыдыууһуу буолуоһун эттэ. Арийаах хонутунан буолар туһуу Россия чемпионатын туһунаах кэксэ бөлүгүлүкэ бэрэстэбиитэл Саха сире хас мэтээли биллэһитин туһунаах ыйытыгы Оһууууун федерациятын президеһе 57 кг уонна 61 кг хамаандаах кыһыл көмүс суоттарын эттэ.

Суруналыыстар быһаар бөлүгүлүкэ таарыһан, сурун күрөстэһиттэр туһунаах ыйыттыктарыгар, Егор Борисов кандидат быһыытынан биэргэнэ, сорохторо баһаарга туралларын туһунаах эттэ да интэриэһинэ, көнүлүк туһунаах ырытар сөбө суорун биэртэттэ. Оттон интэриэс туһунаах ыйытыгы дуо дигэн, Борисов биир туһунаах мунгуданарга эрэллэрин биллэрдэ.

Көрсүһүү бүтүтүн сарана биир кыһа Егор Борисовы хомустуурун туһунаах ыйыттыктар, Саха кыһа баһаарга хомустуурун, көнү эмэ сатаан оһууурун эттэ. Итинэн дьон турар, күмүкэ Ил Дархан эт. суруналыыстары Саха сиритэр, чуоллаан ыйыахха кыдыгытты кылыллыгыгар ыһырдэ.

Егор Борисов суруналыыстары кытта алтыһыта пресс-конференциянан эрэ мунгуданарта. Кини суруналыыстар биир кэм төгүрүгэ хама сырыттылар, онноор уулуссага баһаан тахсан ыйыттыктары биэртэттэ.

Саргылаана ДАНИЛОВА

Улууска — бу күнүгэ

УУСТУК БАЛАҤЫАННА

(Правительство председателин солбуйааччы
П.А.Маринычев Чурапчыга сырыгыттан)

ры үлэ департаменты сайаа-ааччы И.И.Алексеев ода кы-лэн улууспут, кыһыллыгыт дьаһалтатын, "Макрос" ХЭТ салалтатын, дьылланын хар-чыларын эрэнэ биэрттэ сака-асчыт дьону кытары дьаһалта аактабай саалатыгар көрсөн кэпсэтиллэр. Бу мунуах көнү-кэксэ делегация мистэти-гэр тахсан, тутуулан испит дьылланын көрдө Тутуу хаа-мы-ла өр кэмгэ хамсаабатын харгыстамытын, чуоллаан дьылланын дьон улахан кыһалга кыһаарыттылар-ын, бу тутуу бүтүн улуус сай-

габардарын эһиһтэ дьыл-улаан, тутуааччыга улахан эрэллэрин биллэрттэр. Ол дуогабар кэлэр ый 31 чычылалатыгар дьыл дигэн эбит. Тутуу барыта турары-нан сибээстэн, өссө саас эрдэ улуус баһылыга А.Н.Ногови-цын "Макрос" ХЭТ салалта-тын кытта, чуоллаан Д.С.Догор-дуров көрсөн, хас да мун-наагы төрөһүн үлэһиттэ, дьон-ууустук балаһыаннаа кыл-лэһи эрэрин иһэн турар мод-ууу, сорууу оһорбута. Ол мунуахтарга эрэнэриллибит үлэ тутуааччы өтүтүтүн ый-тыллыбаа кэлбитэ ба-лаһыаннаа күн - түүн уу-с-тутурдан иһэрэ хомолтолоох. Онон бу Правительство пред-седателин солбуйааччы П.А.Маринычев кэлэн ыйытты мунуага оруннааһын бэлэти-эххэ наада.

Павел Маринычев мунуах түмүтүнэн, бу ууустук ба-лаһыаннаах тахсыта эти-илэри суһаллык түмэн көдүүстэх хамсааһын таһаарга сорок туруорда. Кэксэ: Билигин кыһалга ыл-ларбыт дьону таах хааллары-ахпыт суора, баар кыахтары туһунаа көмөтүлүкүт, бу дьыллэри туттары бэбээстэ-тэн хаһан да түспэт бөлүгүлүкэ буолар, улуус дьаһалтатын кытта көмөлөһөн, эһиһи кыт-та бары бииргэ үлэһиттэ, - дьылтэ. Тутуу барыттан, та-ах кредит бырыһыанын төлүү-төлүү куортамнаа олорор уу-стук буоллар, бүтүн ый ы-лаһан ууустук финансаа ба-лаһыаннаа оһуун аһаар-лара, кыһаарлара сөп. Онон тутуу түргэнник салгыы кы-тыллан, хамсааһын тахсара буоллар, дьон санаата да кыһа-этэ.

Бу ууустук балаһыаннаа хайдах баһаарыллан иһэрин салгыы сырдатыахпыт.

Наталья ПУХОВА,
Афанасий ЗАХАРОВ.

Бэлиэ түгэн

Егор Борисов -
"За заслуги перед
Отечеством"
урдьан кавалера

Дойду Президент Владимир Путин бу дьыл бэс ыйын 23 күнүгэр билинэ республикабыт Ил Дархан эт. Егор Борисовка "За заслуги перед Отечеством" IV-с степеннээх уордьан туһунаах ыйаахха иһи баттаа.

Бу ыйаахха бэлэстэммитинэн, Егор Борисов дойдубут социальнай-экономическай сайдыытыгар эр сыллаах, улахан ситиһиллэрдэх үлэһит оһуу үлэһиттэ сыа-налар Дойду Президент, Правительство-та Саха республикага олус көмүһүлүкэ суо-лунан дьонуннаахтыг хардылаан иһэрин бэлэстэбиттэ, билинэ, Егор Борисов биир дойдулаахтарыгар олус үрүлүкэ, үлэ - хамсаа көдүүтү түтүн буолар.

«СО» корр. СИА матырылаалларыттан

2012 сыл Чурапчыга улуусунан "Манчары оһуу-уларыгар" бөлөнөнүнэн, үтүс тутуу кыһыллыгыттан өйдөнөн хаалыта. Олор иһэ-риттэр оройуонмут сайдыыты-гар туһулаахтыг кластерга бю-джет үлэһиттэригэр аһаахха олорор дьыллэри тутууа ин-новационнай бырайыак үлэһити саалаан, сана дьыллэри баһаар 30-тан тахса кыһи испиһэһэ хаһан, "МАК-РОС" ХЭТ-ин (дирижтэр Д.С.Догордуров) кытары дуо-габар түһэрибиттэ. Аһаа-лаах технологиялар тутуулар арболоһотуу дьыллэр 2013 сыл төрдүс кварталыгар үлэ кы-риһэттэх этилэр. Ол эрэн, бүтүн күнүгэ дьыллэри биир да кыһи кыһаарга күлүүһүн иһи-тигэр туһааха олорор.

Бэс ыйын 24 күнүгэр бу үгэстэбит ууустук балаһыан-наа биллэ, көрө-иһтэ Саха Рес-публикабын Правительство-тын председателин солбуйаач-чы П.А.Маринычев, СР ОД-КХ уонна энергетикэ ми-

нистэриститэтин коммунал-най комплекса уонна страте-гическай сайдыыта департаме-нын сайаааччыта В.С.Чича-чев, СР Тутууа уонна дьыл-уот контурулутар государст-веннай управлениетын сайаа-аччыта В.А.Кузнецов, СР Эко-номическай министриститэтин Федеральной бырагыраамма-лары, государственнай уонна капиталнай үп уугутун кыт-

дыатын атахтылар сыгыт бөл-үгүлүкэ кубулуйан эрэрин бэлэстэтиллэр.

Мунуаахха кыһаарлаах дьон сыгыттыг туруоран ый-ыттылар да биэрдилэр, эти-илэри да оһордулар, тутуаач-чы модуууууу дьыллэригэр-лэр Санатан эттэххэ, быһаары-ан дьыллэр тутуулар тохтуу-рулар дьон дьыл туттарар дуо-

Спорт

КӨБҮӨР БАСТЫННАРЫ БЫҺААРДА

(Көңүл тустууга Россия чемпионатыгтан)

Чемпионат аһыалыгыта.

Бэс ыйын 20-22 күннэригэр Дьокуускайга көңүл тустууга Россия чемпионаты аһыалыгына Россия спортивнай тустууга федерациятын даанайынан барыта дойдуга 38 субъектарыттан 329 тустуук, 25 тренер, 45 судья, 28 ыһгырылаах ыалдьыт кэллэр. Саха Республикатыгтан 27 тустуук, 18 тренер, 23 судья кыттыһы ыһтылар.

Россия чемпионаты буолаары туһунан сурах-садык, бэлэмнэни бийыл хаһаангытааҕар даҕаны эрдэттэн сағаламмыта. Ол тустуугунан, 3000 киһи күүрэр "Триумф" спортивнай кинигэ тустууну көрүүн баалаахтарга билиэт эрдэттэн бүтүн, көрдөөччү элбэр тустуулар. Улууустаагы "Саҥа олох" хаһаангытыгар республикабытыгар спорт бастагы нүөмэринэн буолар көңүл тустуу бу улахан көбүөрүн сырдатары мин уонна хаартыскаҕа түһэрэри Григорий Турантаев эрдэттэн редакциябыт нөүө. Бэчээт департаменттар билиэт буларга сайаапкалаабыллыт даҕаны, таа сирин хаһааттарыгар билиэт биэрбэтэхтэр. Хата биэр дойдутаахпыт, "Триумф" спортивнай кини дириэктэрэ, олимпийскай чемпион Павел Пилигтин босхо күүрэр пресса пролунун биэрэргэ дьайаан, туох да интигэһа суох анаммыт миэстэлээх сырытыбыт. Бу иһин күүрэх улахан махтал.

Бэс ыйын 19 күнүгэр Бэчээт департаментын пресс-кинигэр суруналыыстарга анаан пресс-конференция ыһтылына. Итинэн Саха Республикаатын спордун министри Михаил Гуляев, Республика Президентин сүбэбитэ Дмитрий Глушко, Россия тустууга федерациятын чилиэнэ Нугзар Журиги, кылаабынай судья Солтан Засеев, о. д. а. кыттыһыны ыһтылар. Суруналыыстарга чемпионатка бэлэмнэни турутун, таһа кытааччы кэлбитин, ыалдьыттары көрсүү, олохтообун туругун билиһиннэрдилэр. Саха Республикага бу чемпионатка анал мэтээл оҥотторбут. Кыһыл, үрүг, боруонса мэтээлэри «Саха» ювелирнай хампааньа бэлэмнээбит. Булкааһыгар суох чыыстай кыһыл көмүстөн, үрүг

көмүстөн, боруонсаттан оҥотуллубут мэтээлэр 6 см диаметрдаахтар, сирэй өтүлэригэр "Чемпионат России по вольной борьбе Якутск-2014" диин тугуруччу суруктаахтар, ортотугар туста сыдыааччылар сүлүэттара баар, кэннэигэр "Минспорт РФ. Федерация спортивной борьбы РФ" диин суруктаахтар. Барыта 40 устуука оҥотуллубут-16 кыһыл көмүс (спортсменнар, тренердэргэ аналаах), 8 үрүг көмүс, 16 боруонса. Бу мэтээлэр презентацияларга буолла.

Чемпионат бэс ыйын 20 күнүгэр аһыалына. Үөрүүлээх часка Саха Республикаатын баһылыгын элбикнэһин быстах кэмнэ толорооччу Егор Борисов, спорт министри Михаил Гуляев, тустуу федерациятын президиэн Михаил Мамияшвили, Россия

олимпийскай кэмпитин толорооччу дириэктэр Марат Бариев, Россия тустууга федерациятын бастагы вице-президиэн Арсен Фадзаев, кылаабынай судья Солтан Засеев, Государственной Дума физическай культуура уонна спорка хамыйыһытын председателин бастагы солбуйааччы Дзамболат Тедеев, Саха Республикатын Ил Түмэнин депутата, олимпийскай чемпион Павел Пилигтин, олимпиада үрүг көмүс призер Александр Иванов, Европа чемпиона, "Үтүө дьулуур" олимпиадаларын чемпиона Василий Гоголев, о. д. а. бочуоттаах президиумга олордулар.

Егор Борисов чемпионат аһыалыгынан кыттааччылары, ыалдьыттары, Саха сирин бары олохтоохторун ээрдалээтэ, күрэхтэһилэр үрдүк таһымга ыһтылаахтар.

ТЭДЭНЭН

Чемпион Виктор Лебедев Е.А. Борисов ээрдалыр.

рыгар, ким күүстээх, үчүгэй бэлэмнээх кыайарыгар барарда. Саха сиригэр Россия чемпионаты бастаан ыһтылыбыта 50 сылынан сибээстээн, Россия тустууга федерациятын президиэн Михаил Мамияшвилига махтал суругу

туттарда. Ити чемпионатка кыттыбыт, чемпионнарынан буолбут Альберт Захаровка, Эдуард Гегеевка (Саха сирин көмүс кыттыгыттар), Васа Парастаевка, призеруна буолбут саха тустууктарыгар Владимир Даниловка, Николай Алексеевка, тренер Николай Волковка наараадалары туттартаата. Михаил Мамияшвили Саха Республикага тустуу сайдытыгар улахан болломтотун уураһын, ону бу ыһтылылар чемпионат туһулуурун эттэ, бэлэмнэни олус үрдүк таһымга барытын бэлэмнээтэ, махтана. Марат Бариев, Солтан Засеев ээрдэ тылы эттилэр. үөрүүнү-көтүүнү дохсун барабаан тыаһа, спортивнай мэри, ээрдэ ыһалар күүрэггилэр. Чемпионат кыттылаахтарын парадтарын көрөөччүлэр дохсун ытыс

тор Лебедев, Бекхан Гейгоров, Денис Царгуш, Европа чемпиона Абдусалам Гадисов, Аан дойдуга кубогун хаһаайына Александр Богомоев, о. д. а. бааллар.

Тустуу саҥа быраабылаан ыһтылына. Быраабыла уларыйыта тустууну көрөргө сэрэх, спортсменнар элбэх приему оҕорор буолбуттар. Урукку курдук түһүмэни кыайыһы, таһырдыа аһыһыан очукуо ыһа сатааһын уурайыт.

Бастагы күн 57 кг, 70 кг, 97 кг тустуулар буоллулар. Сахалар, биллэн турар, 57 кг уолаттарбытыгар эрэлбит улахан этэ. Виктор Лебедев бийыл улахан көбүөргэ эрчиллэн, эрдэ тустууларыгар ситиһилээхтик кыттыбытын көрөбитэ сыдыарыт. Кини Аан дойдуга бийылгы чемпионун иранец Хасан Рахимоны кыайан турар. Виктор Рассадин, Арийаан Тютрин, Степан Соржомов, Владимир Флегонтов, о. д. а. бэйэлэрин кыахтарын туһанан үчүгүйдик тусталларыгар саарбахтааһын суоҕа. Итинэн чемпионатка бэлэмнэни үрдүк таһымга ыһтылыбыта, биэр дойдутаахпыт Чакыр ыһчата Владимир Кириллин кылаабынай тренердээх сүүмүрдэммит хамаанда саҥа салайааччылар тустууктары бары өтүнэн эрчийэн, күүһаан, ох курдук оҕорон эппиэттээх кэмгэ аралбытара эрэллэ үөскээбитэ.

Бастаһыан көбүөргэ Саха Республикагын Борис Семенов, Бурятиягын Базар Жалсапов тахсаллар. Жалсапов норуоттар икки ардыларынааҕы маастар, Россия үрүг көмүс призер. Кини күүрээт, күүһитин көтөрөн таһааран бырахта. Салгыы да күүһүлээтэ, кыайылаах таһаста. Көрөөччүлэр салла бийылгытыдыт. Виктор Лебедев Николай Охлопковтыын тахсаллар. Көрдөххө Виктор бытаан курдук көстөр. Ол ээрэри, уопута өтөн атахтатаһаан, наадалаах очукуолары ыһан кыайда. Салгыы Жалсаповтыан туста тахсар. Бастагы түһүмэххэ сэрэнэ бийылгытын, ким да прием оҕорбоххо баал ылбатылар. Иккис түһүмэххэ бийиги күүһит күүрээт, атахтаан баал ылла. Таба көмүскэнэн баал биэрбэтэ. Таһырдыа аһыһаан эһи баал суруна. Үһүс эргиргэ Саха сириттэн тустар Эдуард Григорьев кыайда. Төрдүс тустууга Арийаан Тютринныын күүһитилэр. Бастагы түһүмэххэ Виктор иккис төгүд атахтаан күүһүтэр тахсан 2 баалы ылла. Тютрин атахтаан, таһырдыа аһыһаан, биэр баалы суруна. Онон сыһааланна 2:1 Виктор туһатыгар. Салгыы тустууга спорт үтүөлээх маастара иккис төгүд атахха күүһүн, аһаһы 4:1 бийиги туһатыгар оҕордо, финалга бастагы миэстэ иһин күүһүтэр буолла.

Салгыытын 3-с стр. көр.

Көбүөргэ сытты халсыһыһылар.

Спорт

Үрдүкү Егор Пономарев.

Биир эралбит Владимир Флегонтов Дагестан бөрһө Артем Гебековтун туста тахсыгыта улахан сәргәхсийини үскөппитэ. Биһиги байэбит биир дойдулаахпыт үчүгэй тустууну көрдөрүө диэн "ыалдьарга" бөлөм олорбуппунт. Ол эрэри, Гебеков олох тулуптата. Уолбут атаһын сотору-сотору биэрэр. Көрдөхкө, иннигэр үктүү сылдьар курдук. Калын икки атырттан тэнгэ тардан охтордо, ахсааны 11:0 онгортон кыйда. Арааһа, наһаа элбэх ыһааһы түһэрэн эстэн хаалбыт дуу дии санаатыбыт. Кыахтаахтар инники сығарыйан, кыйтарбыттар туораан истилэр.

Олох чабылхай хапсыһылар элэр тустуук Виктор Рассадин көрдөрдө. Хас туста тахсыгыт көрөөччүлэр ытыс тыаһынан көрүстүлэр, кыйыһыларын хаһыһынан-ыһыһынан, уруйунан-айхалынан арыаллаатылар. Бастагы кириситигэр Сослан-Хаджи Яхьяев диэн Москва тустуугун илиилээх-атахтаах онгорбокко үлтү кумалаан, 10:0 ахсаанынан хотто. Иккис тахсыгыттар Тыва тустууга Эрес Оюнуун туһуна. Бу да сырыгыта тустуу биһиги уолбут улаханлык сабырыһыгыттан эрдэ түмүктэннэ. Көбүөргэ үһүс кириситигэр Россия биир күүстээх тустууга, чемпионатка кыйыһыта суоттанар Рустам Ампардыын (Московский уобалас) туһунна. Рустам быйыл Иван Ярыгин турнирыгар бастаан турар. Ампар кириээт, атахтаан юрбугун уолбут таба көмүскөнөн киллэрбэтэ. Онтон эмискэ хонноһун аныгар охсон атахха кирирдэ, хардарыта булумахтаһыга уустук балаһыһыага эргийэ биэрээт быраһан түһэрдэ. Итигит салгыы хаһы-ыһы ортогутар харса суох хардарыта быраһыстылар. Биһиги уолбут үксүгэр үрдүкү буолла. Түмүккэ дьонуннаах кыйыһыны ситистэ. Төрдүс тустуугар Нариман Ибраһимов курдук тустуугу туоралпыт Россия призера Азамат Тускаевы утары таһыста. Бу да сырыгыта толлон турбакка киммэн кирирдэ. Тутта атахтаан 2 баалы ылла, онгон таһырдыа аныһа ахсаанын эптэ. Тутта атахтаан, өссө 2 баалы ылла. Түмүккэ 6:2 ахсаанынан сабырыйда. Бөһсө кириситэ Москва тустууга Магомедрасул Магомедовы, Чувашияттан сылдьар Александр Константиновы, дагестанец Залимхан Даудовы кыйыталаабыт Россия икки

төгүллээх призера Омак Сюрион кирирдэ. Виктор бу иннигэ кириситилэригэр олус элбэх күүһүн бараан сылайыт курдуга. Ол эрэри, "ыалдьаргылар" күүстээх өйбүлүлэринэн туох-баар сатабыһы, кыйыһыга дьулурун көрдөрөн харса суох кириста. Олус тыһаһыһаах кириситэ 7:8 ахсаанынан кыйыһылаахтык кыйытарда. Көрөөччүлэр чабылхай тустууну көрдөрбүт тустууктары дохсун ытыс тыаһынан атаардылар. Онон олус күүстээх састаапка

Чемпион Александр Богомолов.

таһаарыһаахтык кирисэн, үһүс миэстэ иһин кирисэр бырабы ылла.

Арыһаан Тютрин биир дойдулаага Александр Захаровы, Волгоград тустууга Гаджи Сайпудиновы, Саха сириттэн Владислав Петрову кыйыталаан баран, Виктор Лебедевкэ баалыһы сабырыһтарда, үһүс миэстэ иһин кирисэр буолла. Кини ыччаттарга Россия үрүн көмүс, Европа боруонса призера, 20 саастаах.

Финалга Виктор Рассадин, Арыһаан Тютрин үһүс миэстэ иһин кирисэргэ уоскулан (утешительнай) хапсыһыларга кыйыан тахсыбыт Залимхан Даудовы (Дагестан), Николай Охлопковы (Саха сирэ) туһунулар. Виктор полуфиналга кыйытаран баран, сынныанан сениалэммитэ тутта көһүннэ. Кириээт атахтаан, 2 баалы ылла. Салгыы таһырдыа аныһа эһи өссө баал ылла. Онон сынныаланга 3:0 онгортто. Салгыы кириситэ атахтаан, өрө көтөһүн быраһан 6:0 онгортто, эһи баал ылалалаан 8:0 кыйыда. Тренердэр, көрөөччүлэр Виктор тустар кыйаһын үрдүктүн сыаналаатылар, дохсун ытыс тыаһынан, уруйунан-айхалы-

нан дойдууоллаатылар. Арыһаан Тютрин Охлопковы баалыһы сабырыйда. Онон уолаттарбыт иккис Россия боруонса призераһынан буолулар.

Кыйыһа көмүс мэтээл иһин кириситэ Виктор Лебедев Омак Сюрионы кытары кириста. Саала кини тутта тахсарын уруйунан-айхалынан көрүстэ. Бастагы түһүмэх сафаланыһыгар Сюрион атахтаан кинигэр тахсан 1 баалы, онтон таһырдыа аныһа өссө 1 баалы ылла. Саала тутта чуумпура түстэ, соһуйбут курдук буолла. Ол эрэри, кини тустар тактикаһын билэр буолан, атакаһыһын кэтэстибит. Иккис түһүмэх сафаланыһыгар тутта атахха түһөн, кинигэр таһыста уонна икки төгүл накат онгортон, ахсааны 5:2 онгортто. Ити баалларын көмүскөн, көрөөччүлэр ыһыһыларын-хаһыһыларын, өрөгөйдөрүн ортогутар кыйыһыны ситистэ, Россия чемпионунан 4-с төгүлүн буолла. Эралбит Ташкентка ытыһылар Аан дойду чемпионатыгар ситиһилээхтик кытарыгар баһарабыт.

61 кг биир дойдулаахпыт Тимур Пестерев тустуугун кэтэспиттэ. Мэтээл ыллар кини дииһи санаа баара. Биир сүрүн

эргилэргэ Бурятия бөрһө Даша Шарестепановы кытары кириситигэр эһийи ылла, хоттордо. Мэтээлтэн малийдрхит буолуо дии санаабыһыт олус чабылхай тустууну, кыйыһыга дьулуруу көрдөрөн, Чурапчы Кытаанаһыттан төртүтээх Егор Пономарев үрүн көмүс мэтээл хаһааһыһынан буолан үөрүүбүтүн үрдэттэ. Кини тура күүһүнэн олус кыахталаах эбит, дьонун ыбыһы тутан прием онотторбот, бэркэ көмүскэнэр. Бастаан Булат Батоев диэн бурят уолунуун кириста. Бастагы түһүмэх

онгорбокко кыйыталаата. Ол курдук, Бекхан Гейгореевы 11:1 ахсаанга тустуу бүтүн иннигэ туоратан көрөөччүлэр сөңүлүлэрин, биһирэбиллэрин ылла. Бу көрсүһүүгэ уолбут сабырыһтарда эрэри, үчүгэй тустууну көрдөрдө, икки баалыһаан хоттордо. Уолбут Россия үрүн көмүс призера буолбутун көрөөччүлэр улахан астыһыһаан, саһа лидер тахсыһын эһирдэлээн, уруйдаан көрүстүлэр. Боруонса призераһынан Бекхан Гейгореев, Мурад Нукадинов (Красноярский) буолулар.

Бекхан Гейгореев быраһыта.

бүтүүтүгэр кыйытаран испитэ. Иккис түһүмэхкэ күүскэ үлэлээн икки төгүл атахтаата, накат прием онгортто. Түмүккэ ахсаан 4:4 буолла, кини приему биһиги уолбут онгорбутунан кыйыһылаах таһыста. Иккис тустуугутар Баир Ринчинов диэн Бурятия биир күүстээх тустуугуттан атахтаан баал ылан баран, сатабыллаахтык көмүскөнөн кыйыһылаах таһыста, көрөөччүлэргэ эрли үөскөттэ. Үсүһүгэр Дагестан ааттаага Мурад Муталимов утары таһыста. Бастагы түһүмэхкэ хайалара даһаны баал ылбата. Кинигэ атакаһы сатаата эрэри, Егор диккэ биэрбэтэ. Көбүөргэ төрдүһүн тахсыһыгар Красноярский бөрһө Мурад Мукадиновы биир баалыһы сабырыһаан, бастагы миэстэ иһин кирисэр буолла. Кини утары сахалар бэркэ билэр тустуугут Александр Богомолов таһыста. Кини эрдэ көрсүбүт дьонун илиилээх-атахтаах

65 кг бу ыһааһын лидерэ Сослан Рамонов (Алания), 70 кг Хетик Цаболов (Алания), 86 кг Абдуллаһид Садулаев (Дагестан), 125 кг Мурад Кушков (Дагестан) чемпионнаатылар. 97 кг Европа икки төгүллээх чемпиона Абдусалам Гадисов сүрүн утарсаачыга Россия былырыһыны чемпионна Анзор Болтукаевы 6:0 баалыһы кыйыан, чемпион үрдүк аатын ылла. Көрдөрүүтэ сөһүмэр, утарсаачыларын 36:0 ахсаанынан кыйыда. Көрөөччүлэр 74 кг биллилээх тустуук Денис Царгуш тохтуу сылдьан баран, бу сырыгыта хайдах тустуохтааһын кэтэспиттэ. Аатын-суолун түһэн биэрбэтэ, бары хапсыһыларын эрэллээхтик кыйыан бастаата.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Григорий ТУРАНТАЕВ хаартыскага түһөрүлэрэ.

"Чурапчы" ТХПК "Сага олох" хайуанатка зүйгэ биирдэ тахсар анал сыныларыыта № 6 (39)

2013 сны атырдах айыгтан "Чурапчы" ТХПК экон-
омиялан үлэлтир.

В.Н. КУЗЬМИН
КЭПСИИР

75 саасын туолар үбүлүйбөр оҕолорум Алтапта Белокуриха курур-дугар сыһыаннарга туту-суннаахтээбиттэрэ. Онон ыам айыгар онно тийэн, "ырай" олоҕор олорон, сыһыанан ыһыһым. Он-но бэйэм саастыылаарым В.Н. Кузьмин динэ нуутча ыһыһым кылга олус тап-сан элбэди кэпсэтиһим.

Василий Николаевич мизгиттен 2 эрэһэй курдук таһыс, эмгэ сааһын тухары тыа хайвайыттыбатыгар биригдэтиринэн, механиканын, отделение уурайыаһынан, сопхус дьирэктэрийин үлэһэбит Кемеровская уобалас кинигэ Дьылгабыт олус маарынаһар эбэт.

Бу сүүрлүүбэр Василий Николасевичийн элбэх сэтгэгдлийнхөөтэйгэн сүеһү аһылгытын бэлэм нээһингээ сийлэстээһин туһуунан хэпээхитин билгийнээрим. Күнн өрөмдөөн, эмнэ мин курдук, тырх хууһуска оту кыр-бентамка эрэ ыгыһыстаах дьаамаларга сикмэн, сийлэс угуутугар улааһыттын хэпээхитэ. Олус үчүгэй сыгтаах, сүеһү аһара сөбүлээн сир аһа буолара диир. Онноорер биридэ дьаамалара тийбикэс, өрүс саяксы халааныгар уу бурутаан сөһөрбүт дэ-

рийг онгойуулар сийлээс ук-
пугтар. Онгукаларын
күхүнүгү халаан ууча
үлдүнэн охсубут. Сийлээ-
ний туһаттан тарыстары
дэибиэтэр. Кыһын аһан
көрбүттэро удаханыык бу-
орту буолбатах. Сүөһүлэр
заттаадын сийбилтэро дэ-
ио.

- Калып соокуос саҥана буолунай сиилэһи угарбыт. Анал траншеята даҕаны суох көнө сир үрдүктөр ыбылы тэбисэтэр, илкенанан сабан, отунан сабан кэбилэрбит. Ононнор илкенанан салпака, көмүрү отунан сабан баһаппытэхха, үрдэ 10-ча эрз см харааран, буурту буолара, - дигэн көпсөөр юни. Онгон биһиги сиилэһи баһамызобот буолбутун ыраатта дигэххэ түрүт өйдөөбөт уолна ол сиилэһи суох хайдах элбэх ууту ыахха оһбун муодаргыыр.

Түмүктүүххэ. Аан дой

Аны байзбитигэр кэли-
эххэ Улууспутугар кишэ
сигиллэе бэлэмнэбэтэх-
пит 20-чэ сүүл бүтүлэ. Си-
лэс дэжэ туугун кэрбэтэх,
билбэг улууспутугар
бүтүн биэр кэлүэнэ ыччат
игилгилэн таарыста.

Ол эрсдэри, ээслэйт үйэ 80-с-90-с сымларыгар оройуоммутугар буолунаи симиэни укуут кэмнэрдэх этибит. Ордук Мындагай-ыта. Оппо солорутуарыта батыһыага сытан, ол симиэс эвентугар үлэлэбит С.А. Кампеев диян бэрт сэргэх, Болугур иһитин көрсө кэпсэппитим. Кэпсэтэр: "Кырдык, баһаам элбэх симиэни бэлээннөр-бит. Горьк, рапс быһаастаах элбэх сымнаах оту, подсолнуху кытта мһар эти-бит. Хайутуук үүмүт подсолнух саһараи турара көрөртө дыкситта. Симиэс комбайна самосвал ээслэ-ынаи 10-ча мүнүүтэни

тодороро. Сивилэли траншеята суух нэнэ сиргэ нхэм өтгүүлэр рудон олтору кээкэлэсэн баран, нхэм ардымыларгай мыйдыл сиемэ ДТ тыраахтарынан тэбистэрэн, пленканын сабан отунан бэртэтэрбыл. Вирдэ пленка суух буолан, дириэктэрбыл В.П. Чичинаров этиитивэн, туус кутан баран отунан эрэ саппыныл. Онтукайбыл 10-чч эрэ см хараарбыт ааттаах минныгэс ас буолбут этэ. Аны туран, ол хараарбыт, буорту буолбут өтгүүлэрин күрүү таһылар бырахтааха, атыыр үөрдөрө бэйри даганы ордорбоско сиил нэлэллэрэ. Онон сивилэспиттэн туох даганы ордубата, барыта туһаныллара. Дьэ, итинник этэ, сивилэскэ хас даганы сыл бөлөхчү үлэ-лэспит Станислав Афанасьевич кэлэсэнэ.

Түпкүтөөхсэ. Аан дойдута барытыгар ыһах сүүһүнү үксүн сиэлэһиннэт аһаталлар. Силлэс ингээтинэн оттооһор быдаардута дакаастаммыт суол. Аны турал, ардахтан, силктэн ингээбэккэ тутта орустардын даҕаны хомуулан аралан бэлэмниитиги, технологията олус судургу. Ошооһор саха учуонайа, профессор В. Абрамов санаһы (силлэһи) саллаппан маймунчуктарга бөлөмүтөөххэ секциэн суруйар. Бирти өйдүүхкэ! Уокса-энэкири, нуучча нургун уола Василий Кузьмин "ол эһинги силлэхэ суох хайдах үүтү ыллыгыты?" дьабитинин, кырдьык эбии аһылыта күөх үүнээгинтэ, силлэхэ суох үрүнүлгүнү үрүлүмшэпиттэ өйлүү көмүстү кэллэ.

Ону - ӨЙГӨ
ХАТЫАХХА.

Саңаны-бастыңы-олоххо!
КРИОКОРМНА ЫҢЫАБЫҢ!

Криокорм дээр хойтууу, баага хоолоон, от бийн орлогын дэвжэ ашигласнаар 10-н мэргэжлээр танинчлахагсдаарьбайт, күүнү сүтэрбэт зэбэ, горос, раше, ууда, үүснэллэри латтисыдлар. Бийнчлэна, күнхүтү тогоруудубут, кинсэрбэлэминт сүебү ашлалта. Бушадлалта сикха учуналта В.А. Румишцев үүрэтэн, санга дэрийнла бийнчлалтаа үүснэт сүтэрбэт.

Крижанын ордуа тухсханы? Холбоо, огу-булдуу туурадан баран хомсудахха нэгмэлдэх этгитэрийн 40-50, синхастайнхны 30-35, сенастырыг 17-20 %-рын сүтэрэлээр зит Оюно, крижирм баара-суора 5%-н курдугу сүтэрхэ дахаастамыт. Ону таһынш бийнэхэ хойуутук үүрмүт күүх эмасса куурын биэрбээх, кууһүтүг ардахга рьа-ыларан нэгмэлээр улахан өтүүн сүтэрхэ баар бөөр суол.

Аши туган, В.А. Руминский бичиргээтэрийнхэн күрэх криворм каротиньын ахсаамыг өтгөөр 20%, протейны 4,2% тогул элбэр дикаастамьт. Тэнгэсн корунт! Криворм тогмтэтинэн хайлхатах күрүл: унагыгмал, ий ордуу?

Онлайн-гектартан төлбөрийг криминаль-ны хууны, сибирьдийн хомууныхаа бэлдэххэ сүбүү? Уолуттуур үчээслэктэн саалыгтан 34 тоннааг тийгээ үүлүүнү бэлбиттара пратилтээг бээр. Бегини Мылдарайбэлтлэр эневед ДМ Ноев 1990 сэдлэххэ 180 гектардаах бэлдэлтлэн саалыгтан 30-туу тоннаа бири крэх маастагын хомуулан, 50000 тонна сибирьди уугута дээн бу сибирь-дылаа сүрүлүнэ.

Аны сүтөгүсжакынын: Хашоур, бей-
ыт от анын 20-тин дээс 1 тентар сирга
крежоржыга анын 2 центнер (5 кууд)
абызгыт. Ол сынанга 800 сыжк Ону бө-
лөм бөашынага сирга агоһуулары нэ-
ини дааны ынан бир куудын бүт-
роун. Очотутар бөашыгы курдук үтү-
мылга балаган ынан бүтүүт, алын-
нын сангытылар быжжакх үтү курду
сүмөһин тажар, нуччалыг асжонж
сөзөһыгар сындар күп-күөх мыр-
10-20 төжө күөх маассалы ыжжакх
тын сөп Ону оустаран, туту мустар

[illegible]

Онтон 2 цөтлөр (5 кууд эбиэскигит) 2-тэ-3-тэ эрх хутан биэран урдааны ситхиректэй хачны. Онтон 1-2 кун урла-
нот 5-5 куулугун кырата 5, улахана 10-
20-30 тонна кржокомор онторон ситхэ-
хэгтнэ, хас эжэ бүх барыны ыльаххыт.
Онтон 5-10 гегтарга кржокомор үүнэр-
дохсонгнэ, сатала суох табыллыаххыт
үүр бэирнэ ыльаххыт эбэтэр сылгыны
эбиэ ачатан кулун деловой тахсыахыт
100%-та чугабатыаххыт. Кржокомор
ыльан багылаахтарга (ордук сылыг ил-
гитигин дээрсталаа чегдэлга) бэирнэ
субалтам этэ. Аан бастан наһаа кизм
сиргэ ыльаан үлүһүрүмүөүн. Хол-
бур, ман эбитим буоллар, кыра-кыра-
тык 0,5-1-2 галаах тус-тусга бааһына-
лары онторон ыһан баран, кыһыл
уба бааларбын абатыам эбэтэр үөр сыл-
гыларбын хардыра-һары кыллэрэн
бэйэлэрийэн хомуттарыам этэ. Оны
кылаабынайа бигэ-тага күүрүлээх бу-
лолун үздүмүн.

СЭЛЭН СУОНУ НИТЭГЧЛЭЭР

Хатылаан этгэхээ, оттооноо, бур-
дуктааваар ингэмтээх эгтинтэрин 8
төгүд сүтэрбт карогиньнан 20, проте-
иньнан 42 төгүд элбэх, ыһаллар тех-
нологията олус судургу, төрүт даанш,
хочууһунка хасларьдыһан сөтөөх
криокоронна ыһа стгаан! Төрүт сымс-
тарьаххыт суорд!

ТЭТТИК СОНУННАР

**1. ИККИ ХАРЧЫ ИЭСТЭХ БУ-
ОЛАН.** Бу күнээрэ 10 мал солкубайга-
а тийгэ босхо бөрийдэр мал ферматан
Грамын анааһынтан республикатаары
хамыһыһа улаатиыр. Онко бийиги
улуустан Сыланг Улахан Куылун эдэр
фермерэ С.С. Макаров бары этүүнэ
аһан баран, нолуоктар 2 харчы нөүгүнэ
төлөөбөтөх буолан матта. Дээ, кыһы-
лдаах Мэнэ - Хангаластан биэр фермер
1.48 солк иэстээх буолан эмиза мөһий-
бөр.

2. БИЗ МАЛЫНА. Бу күнөүргө "Чыалпары" ТХПК 2 үөр (20 бизнэ) кымыска аналгантан 1 тоннаны туттарда. Биз малынынан С.С. Баишева дүң кыргыч уюна С.А. Эверстова, С.С. Огонникова, Л.С. Баишева даярыстаналдар.

3. МАЛЛАР БЫНАХАРЫН ХОМУЯН. Алар "ТХПК" сабагынан чыга, эдэр урбааныгыт Г.Г. Попов "Анхай" сабылына 70 кутак малылар бынахтарын хомуян тааарылылаахтык икис сыйлан үлүмдө.

4. ТУРНЕПЫЙЫ КЫТТА ОЛОТ.
ТО. Чыаптарага "Булгуннах" б\х (сал А. С. Мохначевский) байыла 1 гестарга хортуосканы, 1,5-тии гестар сирга моркубу, сүбүчүкүлү табылган турнепыйы эми 1,5 гестарга олокто.

5. АРЫҢ СЫҒАР АНАМНЫҢ
ЫҢЫАХ Быйыл 80с кыһын 19 күнүгө Бахсы нэһилиэгэ (Баһылык И.Ф. Барашков) сайынатыҥ ыһыастарын нэһилиэктеригэр арыҥ сыҕа аһылыгы 20 сыллар анаах ыстылар. Оһонҥо көмүгэ астылар - үөлүүр сыҕаар үлэһэтигэр бастыҥ үлэһиттэрин чыгастаатылар. Манньк арыҥ сыҕаар үбүлүүтүгэр аһаамыҥ ыһыах Саха сирин үрдүгүн ыһыһыбыга иһи-

6. ЭРЭЙДЭЭХТИК ТИЭЛЛИБИТ АРЫЙ. Суул суугуулан Мырыла арыгын сүгээр муньууллубут 300-иэ даанһик ылах арыгта Мындагайыга дээрэ 20-лһаг усгууланан кыра уу мотторкараларын тһыһшан, кооператив Чурагчыга баар сир алһынаагы улахан бүлүүһүсүр ақалһылан хайһыһыһына.

7. **“УС ХАТЫН” ЫҖЫАВАР.** Босыйан 28-29 күннәргәргә Дюкесукайга “Ус Хатынға” ыҗыттылар республикадагы ыҗыахха “Чурагычы” кооператив уруккуттан анаптыг анал павильонулар саха аҗыан арааҗын атыҗылыларга бәлҗимнәнар.

8. БУРДУГКА АНААН ЫСТЫЛАР. Батырылын, бийыл бийиги улгууска туорахтаах култуураны (бурдугу) ыйыыта былаан тюрдүүлүбүтүз, субсидия көрүлүбүтүз. Ону үрдүнэн Одьулуун "Комплекс" б/х (сал. МП Михайлов) бийыл савс 200 гектарга бурдугка анаан эбиз ыстылар. Маны таһынан "Мындарайы" ТХПК эмис 150 гектарга ыста.

9. УС СЫЛ КҮРБҮЛҮБЭТ ХО-
ТОН. "Хажылах" б\х баһылыга М.С. С.
далицев быһыл ынах саарын "сиир"
багетериллары кытары адылбыт. Бу баке-
териллары 0,5 м жалыннаах эпилекай
эбэтэр солонорго былаан хотон мушта-
тытар куттахаа ынах саарын "сиирни"
сыһын суох сиорорун таһынан, алба-
кытны таһааран хотону сыһытар уон-
на 3 сыл устата хотон ыраастаммакка
күрбүдүлүбөккө турарын хааччылар
уһу.

2014 СЫЛГА ОТТООХУН СОРУДАБА

№	Нэһиликтэр	2014 ынах сүөһү ахсаана	Сылгы ахсаана	2013 оттоммута (тонна)	2014 сыл оттоохун сорууда (тонна)
1	Алабар	889	737	1523,7	1647
2	Арыылаах	895	788	1575,0	1685
3	Бахсы	1106	304	1708,0	1783
4	Болтоно	876	852	2587,0	1676
5	Болугур	1635	1257	3168,5	3024
6	Кытаанах	1025	865	2098,0	1864
7	Мугудай	1244	973	2563,5	2235
8	Одьулуун	1737	1238	3415,0	3120
9	Соловьев	1666	845	2947,0	2853
10	Сылан	2307	1670	5152,0	4209
11	Төлөй	804	517	1553,0	1375
12	Хадаар	1043	381	2211,4	1697
13	Хатылы	1104	946	1993,0	2058
14	Хайахсыт	1033	619	1711,0	1792
15	Хоптобо	2084	1152	3980,0	3608
16	Чакыр	1476	636	2345,5	2505
17	Чурапчы	1233	720	2282,0	2121
	Барыта	22157	14500	42810,6	39252

М.А. ПЕРМЯКОВА, ТХУ кылабынай агронома.

Судья соревнований баскетбольного турнира Игорь ПОЧУМАРЕВ.